

Донецький апеляційний суд

Узагальнення

судової практики у кримінальних справах щодо додержання законів при розгляді слідчими суддями питання про відмову у відкритті провадження або повернення скарги, поданої в порядку ст. 303 КПК України

План

1. Вступ.
2. Статистичні дані Донецького апеляційного суду та місцевих судів Донецької області щодо розгляду скарг, поданих в порядку ст. 303 КПК України.
3. Особливості розгляду слідчими судьями судів 1 інстанції Донецької області питання про відмову у відкритті провадження по скарзі, поданій в порядку ст. 303 КПК України.
4. Особливості розгляду слідчими судьями судів 1 інстанції Донецької області питання про повернення скарги, поданої в порядку ст. 303 КПК України.
5. Розгляд апеляційних скарг на ухвали слідчих суддів судів 1 інстанції Донецької області про відмову у відкритті провадження та повернення скарги, поданої в порядку ст. 303 КПК України.
6. Висновки.

1. Вступ.

Статтею 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі - Конвенція) гарантується право на справедливий суд, яка передбачає, що кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру або встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення.

КПК України також передбачає доступ до правосуддя як одну із засад кримінального провадження (п. 14 ч. 1 ст. 7 КПК України).

Стаття 21 КПК України, розкриваючи зміст поняття доступу до правосуддя, встановлює, що кожному гарантується право на справедливий розгляд та вирішення справи в розумні строки незалежним і неупередженим судом, створеним на підставі закону.

Кожен має право на участь у розгляді в суді будь-якої інстанції справи, що стосується його прав та обов'язків, у порядку, передбаченому цим Кодексом.

Якщо інше не передбачено цим Кодексом, здійснення кримінального провадження не може бути перешкодою для доступу особи до інших засобів правового захисту, якщо під час кримінального провадження порушуються її права, гарантовані Конституцією України та міжнародними договорами України.

Отже, доступ до правосуддя, зокрема і при зверненні особи до суду зі скаргою в порядку ст. 303 КПК України, охороняється Конвенцією та кримінальним процесуальним законом України.

При цьому, стаття 106 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 2 червня 2016 року № 1402-VIII передбачає таку підставу притягнення судді до дисциплінарної відповідальності, як незаконна відмова в доступі до правосуддя (у тому числі незаконна відмова в розгляді по суті позовної заяви, апеляційної, касаційної скарги тощо) або інше істотне порушення норм процесуального права під час здійснення правосуддя, що унеможливило реалізацію учасниками судового процесу наданих їм процесуальних прав та виконання процесуальних обов'язків або призвело до порушення правил щодо юрисдикції або складу суду.

Таким чином, важливим є питання додержання вимог кримінального процесуального закону, який регулює, зокрема, питання про відмову у відкритті провадження або повернення скарги, поданої в порядку ст. 303 КПК України, оскільки обмеження заявників у доступі до правосуддя може призвести до порушення права на доступ до правосуддя, яке охороняється Конвенцією та кримінальним процесуальним законом України, та може бути підставою для притягнення судді до дисциплінарної відповідальності.

2. Статистичні дані Донецького апеляційного суду та місцевих судів Донецької області щодо розгляду скарг, поданих в порядку ст. 303 КПК України.

Статистичні дані місцевих загальних судів Донецької області за січень-жовтень 2019 року щодо скарг, поданих в порядку ст. 303 КПК України.

Назва суду	Кількість поданих скарг	Кількість розглянутих скарг	Кількість скарг по яким відмовлено у відкритті провадження	Кількість повернутих скарг
Артемівський міськрайонний суд	187	111	4	13
Дзержинський міський суд	24	24	0	2
Димитровський міський суд	27	24	0	3
Добропільський міськрайонний суд	75	62	3	6
Дружківський міський суд	63	63	2	13
Костянтинівський міськрайонний суд	64	61	3	8
Краматорський міський суд	987	608	37	130
Красноармійський міськрайонний суд	78	73	1	5
Краснолиманський міський суд	23	23	0	4
Новгородівський міський суд	0	0	0	0
Олександрівський районний суд	31	29	1	5
Слов'янський міськрайонний суд	361	298	16	14
Жовтневий районний суд	421	255	30	52
Приморський районний суд	147	140	15	27
Іллічівський районний суд	105	76	7	5
Орджонікідзевський районний суд	155	130	6	7
Великоновосілівський районний суд	74	71	3	3
Волноваський районний суд	72	48	5	12
Володарський районний суд	3	3	0	1
Вугледарський районний суд	10	9	0	2
Мар'їнський районний суд	35	24	1	2
Першотравневий районний суд	12	9	1	0
Селидівський міський суд	58	41	4	3
ВСЬОГО	3012	2182	139	317

Статистичні дані Донецького апеляційного суду щодо розгляду апеляційних скарг на ухвали місцевих загальних судів, якими відмовлено або повернуто скаргу, подану в порядку ст. 303 КПК України за період з 01 січня 2019 року по 31 жовтня 2019 року.

	Щодо ухвал, якими відмовлено у відкритті провадження за скаргою, поданою в порядку ст. 303 КПК України	Щодо ухвал, якими повернуті скарги, подані в порядку ст. 303 КПК України	Всього
Кількість ухвал, на які найшли апеляційні скарги	46	85	131
Кількість ухвал, переглянутих в апеляційному порядку	41	82	123
Кількість скасованих ухвал	13	46	59
Кількість ухвал залишених без змін	28	36	64

З наведених даних вбачається, що із загальної кількості ухвал, якими відмовлено у відкритті провадження за скаргою, поданою в порядку ст. 303 КПК України, 9,35% було скасовано судом апеляційної інстанції.

Із загальної кількості ухвал, якими повернуті скарги, подані в порядку ст. 303 КПК України 14,51% було скасовано судом апеляційної інстанції.

Із загальної кількості ухвал, переглянутих судом апеляційної інстанції, якими повернуті скарги, подані в порядку ст. 303 КПК України, 32 % ухвал загальних місцевих судів було скасовано, 68 % - залишено без змін.

Із загальної кількості ухвал, переглянутих в апеляційному порядку, якими повернуті скарги, подані в порядку ст. 303 КПК України, 56 % ухвал загальних місцевих судів було скасовано, 44 % - залишено без змін.

З викладеного можна зробити висновок, що суди першої інстанції у більшості випадків порушують норми кримінального процесуального закону при постановленні ухвал про повернення скарги, поданої в порядку ст. 303 КПК України.

3. Особливості розгляду слідчими суддями судів 1 інстанції Донецької області питання про відмову у відкритті провадження по скарзі, поданій в порядку ст. 303 КПК України.

Відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 303 КПК України на досудовому провадженні можуть бути оскаржені такі рішення, дії чи бездіяльність слідчого або прокурора: бездіяльність слідчого, прокурора, яка полягає у невнесенні відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань після отримання заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення, у неповерненні тимчасово вилученого майна згідно з вимогами статті 169 цього Кодексу, а також у нездійсненні інших процесуальних дій, які він зобов'язаний вчинити у визначений цим Кодексом строк, - заявником, потерпілим, його представником чи законним представником, підозрюваним, його захисником чи законним представником, представником юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, володільцем тимчасово вилученого майна, іншою особою, права чи законні інтереси якої обмежуються під час досудового розслідування.

Вагома частка відмов слідчих суддів у відкритті провадження по скарзі, поданій в порядку ст. 303 КПК України, пов'язана з тим, що заявники оскаржують абстрактну бездіяльність, яка призводить до «неналежного досудового розслідування».

В той час як бездіяльність, яка підлягає оскарженню відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 303 КПК України, передбачає три обов'язкові ознаки: 1) слідчий або прокурор наділені обов'язком вчинити певну процесуальну дію; 2) така процесуальна дія має бути вчинена у визначений КПК України строк; 3) відповідна процесуальна дія слідчим чи прокурором у встановлений строк не вчинена. Таким чином, наведена норма дозволяє звернутися до суду зі скаргю не на будь-яку бездіяльність, а лише щодо обов'язків, строк виконання яких чітко регламентований кримінальним процесуальним законодавством.

Наприклад, ухвалою Краматорського міського суду Донецької області від 25 січня 2019 року (справа № 234/1306/19; провадження № 1-кк/234/765/19) відмовлено у відкритті провадження за скаргю представника ТОВ «Краматорськтеплоенерго» Ф. на бездіяльність слідчого у кримінальному провадженні у зв'язку з тим, що фактично представник Ф. оскаржує абстрактну бездіяльність (просив визнати неправомірною бездіяльність слідчого, яка полягає у відсутності ефективного розслідування та зобов'язати його вчинити певні слідчі дії). При цьому у скарзі заявник не зазначив жодних обставин, які б давали слідчому судді підстави вважати, що слідчий відмовив у задоволенні клопотання про проведення слідчих (розшукових) дій або не розглянув таке клопотання.

Ухвалою Орджонікідзевського районного суду міста Маріуполя Донецької області від 01 березня 2019 року (справа № 265/1358/19, провадження № 1-кк/265/1056/19) у відкритті провадження за скаргю О. на дії слідчого, які полягають у бездіяльності, що призводить до повільного розслідування кримінальної справи, відмовлено (просив суд притягнути слідчого до адміністративної відповідальності у зв'язку з повільним розслідуванням кримінальної справи).

Судом зазначено, що в повноваження слідчого судді та нормами КПК України, не передбачено можливості впливати на строки досудового розслідування шляхом притягнення слідчих до адміністративної відповідальності. Інших питань щодо оскарження дій слідчого, які підлягають оскарженню в порядку ст. 303 КПК України, заявник не ставить.

З аналогічних підстав відмовлено у відкритті провадження у справах № 234/3414/19, 234/3417/19, 234/13203/19, 234/16940/19, 234/9767/19, 264/1257/15-к, 219/2417/19 тощо.

Розповсюдженою є практика, коли заявники оскаржують бездіяльність слідчого щодо невиконання ухвали слідчого судді.

Невиконання судового рішення має наслідком встановлену законом відповідальність, а тому не може розглядатися в межах розгляду скарг за статтею 303 КПК України.

Ухвалою Краматорського міського суду Донецької області від 13 травня 2019 року (справа № 234/8219/19; провадження № 1-кс/234/3665/19) відмовлено у відкритті провадження за скаргою К. на бездіяльність слідчого, яка полягає у невиконанні ухвали слідчого судді Краматорського міського суду Донецької області від 23.01.2019 року та невнесенні відомостей до ЄРДР після отримання заяви про вчинення кримінального правопорушення.

Ухвала обґрунтована тим, що заявником подано скаргу на бездіяльність, яка не підлягає оскарженню в порядку статті 303 КПК України. Вимогами КПК України не передбачено можливості розгляду вимог про визнання протиправною бездіяльності слідчого щодо невиконання ухвали слідчого судді.

З аналогічних підстав відмовлено у відкритті провадження у справах № 234/3727/19, 234/6192/19, 234/15267/19, 234/16255/19, 243/10584/18, 264/3405/19 тощо.

В деяких випадках заявники, як на підставу звернення до слідчого судді, посилаються на норми ст.ст. 303, 304 КПК України та оскаржують як дії чи рішення прокурора щодо внесення тієї чи іншої кваліфікації до ЄРДР, так і зобов'язання прокурора вносити зміни до змісту вже внесених до ЄРДР відомостей.

Відповідно до положень ст. 303 КПК України, які розширеному тлумаченню не підлягають, чинне законодавство не передбачає можливості як оскарження дій чи рішення прокурора щодо внесення тієї чи іншої кваліфікації до ЄРДР, так і зобов'язання прокурора вносити зміни до змісту вже внесених до ЄРДР відомостей.

Ухвалою Слов'янського міськрайонного суду Донецької області від 20 серпня 2019 року (справа № 243/9532/19; провадження № 1-кс/243/2850/2019) відмовлено у відкритті провадження за скаргою І., І. в порядку ст. ст. 303, 304 КПК України.

У вказаній справі заявники, посилаючись на ст.ст. 303, 304 КПК України, просили зобов'язати реєстраторів Слов'янської місцевої прокуратури К. та Ш. внести зміни до ЄРДР і зазначити точну кваліфікацію 12 складів злочинів, в порядку ст. 214 КПК України, вчинених відносно заявників.

Слідчий суддя обґрунтував відмову у відкритті провадження тим, що перелік рішень, дій або бездіяльності, який наведений у ч.1 ст. 303 КПК України, є вичерпним і розширеному тлумаченню не підлягає (правова позиція великої Палати Верховного Суду, постанова від 26 березня 2019 року по справі № 807/1456/17). У ч.2 ст. 303 КПК України закріплена пряма заборона окремого оскарження інших рішень, дій або бездіяльності слідчого, прокурора. Зазначене свідчить про відсутність правових підстав для розгляду судом кримінальної юрисдикції вимог особи до органу досудового розслідування про виключення відомостей з ЄРДР.

Під час вивчення скарги слідчим суддею встановлено, що скарга І. та І. не є предметом оскарження відповідно до положень ст. 303 КПК України, оскільки якість досудового розслідування, об'єм та спрямованість процесуальних дій є виключною компетентністю органу досудового розслідування та відповідних процесуальних керівників, не входить до предмету судового контролю за досудовим розслідуванням, відповідно до повноважень слідчого судді та засад диспозитивності, може бути предметом оцінки лише на стадії судового розгляду провадження по суті, а тому доводи І. та І. є необґрунтованими.

З аналогічних підстав відмовлено у відкритті провадження у справах № 234/16614/19, 234/16615/19, 243/10923/19, 243/10926/19, 263/8899/19 тощо.

Мають місце оскарження заявниками рішень, дій чи бездіяльності слідчого або прокурора в порядку ст. 303 КПК України у справах, де досудове провадження закінчено.

У таких випадках слідчі судді відмовляють у відкритті провадження, посилаючись на те, що скарга подана на рішення, дію чи бездіяльність слідчого, прокурора, що не підлягає оскарженню, що передбачено ч. 4 ст. 304 КПК України.

Ухвалою Слов'янського міськрайонного суду Донецької області від 30 вересня 2019 року (справа № 243/1139/19; провадження № 1-кс/243/3411/2019) у відкритті провадження за скаргою П., в інтересах якого діє адвокат П., на постанову слідчого про відмову у визнанні потерпілим відмовлено.

Рішення обґрунтовано тим, що статтею 220 КПК України передбачений обов'язок слідчого розглянути клопотання певного переліку осіб про виконання будь-яких процесуальних дій виключно під час досудового розслідування.

Постановою слідчого від 10.09.2019 року було закрито кримінальне провадження від 06 серпня 2018 року у зв'язку з відсутністю складу кримінальних правопорушень в діях працівників Лиманського ВП Слов'янського ГУНП в Донецькій області.

З огляду на те, що заявлені П., в інтересах якого діє адвокат П., вимоги скарги про скасування постанови слідчого про відмову у задоволенні клопотання про визнання потерпілим не можуть бути предметом їх розгляду слідчим суддею відповідно до положень Розділу I Глави 26 КПК України у зв'язку із закриттям кримінального провадження, слідчий суддя, зважаючи на норму ч. 4 ст. 304 КПК України, не вбачає правових підстав для відкриття провадження за вказаною скаргою.

З аналогічних підстав відмовлено у відкритті провадження у справах № 234/26/19, 243/12108/19, 243/5807/19, 263/10386/19.

Також мають місце випадки відмови у відкритті провадження слідчими суддями за скаргою, поданою в порядку ст. 303 КПК України, у разі звернення тим же заявником до суду з аналогічною заявою вдруге та одночасно.

Такими прикладами є справи № 263/6175/19, 263/6260/19.

Найпоширенішою підставою для відмови у відкритті провадження є звернення до суду зі скаргами на рішення, дії чи бездіяльність слідчого або прокурора в порядку ст. 303 КПК України, які не підлягають оскарженню в порядку зазначеної статті КПК України:

- з вимогою про відновлення кримінального провадження (234/263/19);
- визнання дій слідчого з проведення обшуку незаконними та скасування рішення слідчого про вилучення речей, грошових коштів, виявлених під час обшуку (234/6174/19, 234/6176/19);
- зобов'язання слідчого та прокурора проаналізувати зібрані докази у кримінальному провадженні та доповісти суду про їх достатність або необхідність проведенні додаткових слідчих (розшукових) дій (234/9236/19);
- оскарження постанови прокурора про об'єднання матеріалів досудового розслідування в одне провадження (234/16588/19, 234/16619);
- про зобов'язання прокурора виділити матеріали в окреме провадження (263/2643/19);
- оскарження постанови слідчого про відмову у внесенні змін до витягу з ЄРДР щодо даних про потерпілого (234/16606/19, 234/16617/19);
- про скасування постанови, якою відмовлено у задоволенні клопотання щодо скасування повідомлення про підозру;
- про скасування постанови прокурора, якою відмовлено у задоволенні клопотання про скасування постанови про відмову у задоволенні клопотання про визнання особи потерпілою (№ 233/1709/19);
- про зобов'язання закрити кримінальне провадження (241/2255/18);

- про скасування постанови про відмову у закритті провадження (263/7696/19, 263/988/19);
- направлення уповноваженої особи до СІЗО (234/16940/19);
- оскарження постанови прокурора про зміну статусу потерпілого на свідка (243/953/19);
- оскарження прозорості проведення службових перевірок ГУНП в Донецькій області відносно слідчих, які здійснюють досудове слідство кримінальних проваджень (243/8259/17);
- вирішення питання про передачу кримінального провадження за підслідністю (243/10826/19) тощо.

У задоволенні всіх перелічених скарг у зазначених справах слідчими суддями судів Донецької області було відмовлено на підставі ч. 4 ст. 304 КПК України.

4. Особливості розгляду слідчими суддями судів 1 інстанції Донецької області питання про повернення скарги, поданої в порядку ст. 303 КПК України.

З наданої інформації місцевих загальних судів Донецької області вбачається, що слідчі судді частіше повертають скарги на підставі п. 2 ч. 2 ст. 304 КПК України (скарга не підлягає розгляду в цьому суді) та п. 3 ч. 2 ст. 304 КПК України (скарга подана після закінчення строку, передбаченого частиною першою цієї статті, і особа, яка її подала, не порушує питання про поновлення цього строку або слідчий суддя за заявою особи не знайде підстав для його поновлення), аніж за п. 1 ч. 2 ст. 304 КПК України (скаргу подала особа, яка не має права подавати скаргу).

На підставі п.1 ч. 2 ст. 304 КПК України слідчі судді повертали скарги у зв'язку з тим, що:

- а) адвокатом заявника (заявником) не надано на підтвердження своїх повноважень підтверджуючих документів;
- б) скарга заявника або його представника не підписана;
- в) заявник або його представник не мають необхідного процесуального статусу;
- г) скарга подана до суду електронною поштою.

Ухвалою Красноармійського міськрайонного суду Донецької області від 14 січня 2019 року (справа № 235/225/19; провадження № 1-кк/235/124/19) скаргу адвоката Р. на бездіяльність слідчого повернуто.

Рішення обґрунтовано тим, що адвокатом Р., який діє в інтересах Б., не надано на підтвердження своїх повноважень копії свідоцтва про право на зайняття адвокатською діяльністю.

З аналогічних підстав повернуто скаргу у справах №234/54/19, 233/1550/19 тощо.

Ухвалою Краматорського міського суду Донецької області від 26 квітня 2019 року (справа № 234/7308/19; провадження № 1-кк/234/3312/19) скаргу, заявником в якій зазначено ТОВ «Авто-Експрес» в особі директора К. на бездіяльність слідчого, прокурора, яка полягає у невнесенні відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР після отримання заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення, повернуто ТОВ «Авто-Експрес» разом з доданими до неї документами.

Ухвала обґрунтована тим, що скарга не засвідчена особистим підписом ініціатора її подання. Відсутність засвідчення скарги особистим підписом ініціатора її подання унеможливує вирішення питання щодо наявності повноважень особи на подачу скарги, тобто є незрозумілим чи обізнана особа, зазначена у скарзі, а саме директор ТОВ «Авто-Експрес» К. про подання відповідної скарги до суду, чи є ініціювання подання відповідної скарги до суду дійсним волевиявленням останнього, у зв'язку з чим скарга підлягає поверненню разом з доданими до неї документами.

З аналогічних підстав повернуто скарги у справах № 234/9770/19, 234/12387/19, 234/13684/19, 233/3077/19, 263/12524/19, 263/1292/19 тощо.

Ухвалою Артемівського міськрайонного суду Донецької області від 08 січня 2019 року (справа № 219/14811/18; провадження № 1-кк/219/223/2019) скаргу представника ТОВ «Теплообмінник» Т. на постанову слідчого Бахмутського відділу поліції ГУНП в Донецькій області від 23.08.2017 р. про закриття кримінального провадження повернуто скаргу.

В судовому засіданні було встановлено, що кримінальне провадження, внесене до ЄРДР 13.01.2016 року, здійснюється на підставі рапорту за заявою М. від 30.07.2015 року про вчинення у період з квітня 2013 року по грудень 2013 року посадовими особами ТОВ «Теплообмінник» кримінального правопорушення за ст. 191 ч. 1 КК України.

Матеріали кримінального провадження, внесеного до ЄРДР 13.01.2016 року, не містять заяви ТОВ «Теплообмінник» про вчинення щодо нього кримінального правопорушення, а також, про визнання його потерпілим в розумінні ст. 55 КПК України, також, не знайшло свого підтвердження зазначене у скарзі про те, що дійсне кримінальне провадження відкрито саме за заявою ТОВ «Теплообмінник» за фактом привласнення чужого майна, тому, ТОВ «Теплообмінник» та його представник Т. не є у вказаному провадженні заявником, потерпілим, його представником або законним представником, тобто особами, які можуть оскаржити рішення слідчого про закриття провадження у зазначеному кримінальному провадженні.

Підстави для розгляду скарги представника ТОВ «Теплообмінник» Т. як особи, що не має права подавати скаргу, відповідно до вимог п. 3 ч. 1 ст. 303 КПК України, відсутні.

З аналогічних підстав повернуто скарги у справах № 243/159/16-к, 235/2353/19, 234/27/19, 234/5764/19, 221/6833/19 тощо.

Ухвалою Слов'янського міськрайонного суду Донецької області від 08 серпня 2019 року (справа № 243/8908/19; провадження № 1-кс/243/2663/2019) скаргу С. про скасування постанови слідчого від 22 липня 2019 року про закриття кримінального провадження повернуто.

Рішення обґрунтовано тим, що скарга заявником надіслана електронною поштою.

Скарга С. з додатками надійшла на офіційну електронну адресу суду з електронної адреси: 2684020274@mail.gov.ua.

Однак, діючим КПК України взагалі не передбачена можливість подання скарги в порядку ст. 303 КПК України шляхом її надіслання електронною поштою.

Станом на 07 серпня 2019 року Положення про Єдину судову інформаційно-телекомунікаційну систему не затверджено та Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система не функціонує, що виключає подання процесуальних документів учасниками справи, зокрема, скарг в порядку ст. 303 КПК України, в електронній формі.

Підсистема Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи «Електронний суд» з 22 грудня 2018 року працює в тестовому режимі і передбачає можливість надіслання учасниками процесу до суду процесуальних документів в електронному вигляді, однак в такому випадку подані процесуальні документи мають бути скріплені електронним цифровим підписом відповідно до Закону України «Про електронний цифровий підпис».

Відповідно до листа Державної судової адміністрації України від 22 грудня 2018 року приймання та реєстрація процесуальних документів, надісланих з електронної пошти з будь-яких доменних імен, не здійснюється.

У даному випадку скарга надійшла до суду не через підсистему «Електронний суд», без цифрового підпису, що унеможливило ідентифікацію особи, яка подала скаргу, у зв'язку з чим неможливо достовірно перевірити, чи має право подавати скаргу заявник.

Відповідно до п. 1 ч. 2 ст. 304 КПК України скарга повертається, якщо скаргу подала особа, яка не має права подавати скаргу.

З аналогічних підстав повернуто скаргу у справах № 243/779/18, 233/1709/19 тощо.

Найпоширенішою підставою для повернення скарги є непідсудність розгляду в цьому суді, що передбачено п. 2 ч. 2 ст. 304 КПК України.

Ухвалою Артемівського міськрайонного суду Донецької області від 04 жовтня 2019 року (справа № 219/11434/19; провадження № 1-кс/219/3137/2019) повернуто скаргу Ш. на бездіяльність уповноважених осіб Центрального ВП Маріупольського ВП ГУНП в Донецькій області особі, яка подала скаргу.

Рішення обґрунтовано тим, що скарга подана заявником з порушенням правил підсудності.

Виходячи зі змісту положень п. 18 ч. 1 ст. 3, ч. 6 ст. 9, ч. 2 ст. 132 КПК України скарги в порядку ст. 303 КПК України подаються до місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться орган досудового розслідування кримінального провадження, якого стосується скарга.

Зі скарги Ш. на бездіяльність уповноважених осіб Центрального ВП Маріупольського ВП ГУНП в Донецькій області та доданих до неї документів вбачається, що Ш. фактично оскаржується на підставі пункту 1 частини 1 статті 303 КПК України бездіяльність уповноважених осіб, що полягає у невнесенні відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань після отримання заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення.

У даному випадку скарга подана заявником з порушенням правил підсудності, оскільки відповідно до роз'яснень, викладених у листі Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 28 березня 2016 року № 9-946/0/4-16, розгляд клопотань та скарг щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності слідчого або прокурора під час досудового розслідування здійснюється слідчим суддею місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого провадиться досудове розслідування, з урахуванням територіального розташування слідчих підрозділів, у провадженні яких перебувають матеріали кримінального провадження.

Центральний відділ поліції Маріупольського відділу поліції Головного управління національної поліції в Донецькій області знаходиться за адресою: Донецька обл., м. Маріуполь, вул. Фонтанна, 87.

Таким чином, подана скарга повинна розглядатися слідчим суддею Жовтневого районного суду м. Маріуполя, тобто за місцем розташування органу, бездіяльність якого оскаржується.

З аналогічних підстав повернуто скарги у справах № 240/103/19, 933/881/19, 235/1720/19, 235/5739/19, 264/4864/19264, 264/359/19, 225/2262/19, 226/1248/19, 266/258/19, 266/694/19, 266/736/1, 266/830/19 тощо.

Слідчими суддями також повертались скарги, подані в порядку ст. 303 КПК України, з підстав порушення строків звернення з такою скаргою або у разі не порушення заявниками питання про поновлення зазначеного строку.

За п. 3 ч. 2 ст. 304 КПК України скарга повертається, якщо вона подана після закінчення строку, передбаченого частиною першої цієї статті, і особа, яка її подала, не порушує питання про поновлення цього строку або слідчий суддя за заявою особи не знайде підстав для його поновлення.

Ухвалою Олександрівського районного суду Донецької області від 01 лютого 2019 року (справа № 240/52/19; провадження № 1-кс/240/19/19) скаргу Л. від 28 січня 2019 року на бездіяльність слідчого щодо невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань повернуто заявникові.

Рішення обґрунтовано тим, що скарга подана з порушенням встановленого строку.

До Олександрівського районного суду Донецької області надійшла скарга Л. від 28 січня 2019 року на бездіяльність слідчого щодо невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань стосовно самовільного використання земельної ділянки.

З копії доданої до скарги заяви вбачається, що Л. звернувся до Олександрівського ВП Краматорського ВП ГУМВС України в Донецькій області 14 січня 2019 року.

Вимоги, визначені у ч. 1 ст. 214 КПК України, повинні бути виконані протягом 24 годин, тобто до 15 січня 2019 року включно.

З урахуванням вимог ст. ст. 214, 304 КПК України Л. повинен був звернутися зі скаргою до 25 січня 2019 року включно, але до суду скаргу, датовану 28 січня 2019 року, подано лише 28 січня 2019 року.

Заявником не заявлено клопотання про поновлення десятиденного строку оскарження, передбаченого ч. 1 ст. 304 КПК України.

Виходячи з положень ст.ст. 22 та 26 КПК України, на особу, яка подає скаргу, покладається обов'язок доведення перед слідчим суддею факту того, що скаргу подала особа, яка має на це право, скарга підлягає розгляду в цьому суді, скарга подана у встановлений строк та на дію чи бездіяльність, що підлягають оскарженню до слідчого судді.

Як вбачається із змісту скарги, заявником не викладено вказані обставини, а отже, скарга Л. підлягає поверненню заявнику.

З аналогічних підстав повернуто скарги у справах № 243/4847/19, 243/5222/19, 243/7285/19, 243/8530/17, 243/9539/19, 234/312/19, 234/2451/19, 234/12388/19, 264/499/19, 225/5564/19, 226/2612/19 тощо.

5. Розгляд апеляційних скарг на ухвали слідчих суддів судів 1 інстанції Донецької області щодо вирішення питання про відмову у відкритті провадження або повернення скарги, поданої в порядку ст. 303 КПК України.

Частиною 6 статті 304 КПК України передбачено, що ухвала про повернення скарги або відмову у відкритті провадження може бути оскаржена в апеляційному порядку.

Відповідно до ч. 2 ст. 309 КПК України під час досудового розслідування також можуть бути оскаржені в апеляційному порядку ухвали слідчого судді про відмову у задоволенні скарги на постанову про закриття кримінального провадження або на рішення слідчого, прокурора про відмову в задоволенні клопотання про закриття кримінального провадження на підставі пункту 9-1 частини першої статті 284 цього Кодексу, про скасування повідомлення про підозру чи відмову у задоволенні скарги на повідомлення про підозру, повернення скарги на рішення, дії чи бездіяльність слідчого, прокурора або відмову у відкритті провадження по ній.

Таким чином, предметом апеляційного оскарження є ухвали слідчих суддів про повернення скарги та про відмову у відкритті провадження за скаргою, тобто рішення, постановлені без розгляду порушеного перед слідчим суддею питання по суті.

Відповідно, в такому випадку суд апеляційної інстанції переглядає лише питання щодо повернення скарги або відмови у відкритті провадженні за відповідною скаргою, не розглядаючи скаргу по суті.

Зазначений висновок також узгоджується з Узагальненням Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 12 січня 2017 року № 9-49/0/4-17 «Про практику розгляду скарг на рішення, дії чи бездіяльність органів досудового розслідування чи прокурора під час досудового розслідування», в якому зазначено, що суд апеляційної інстанції уповноважений скасувати ухвалу слідчого судді та постановити нову ухвалу винятково в частині підстав повернення чи відмови у відкритті провадження за скаргою (наприклад, визнати, що скарга подана з дотриманням встановленого КПК України строку або визнати, що відповідне рішення, дія чи бездіяльність підлягають оскарженню). Це зумовлює новий розгляд скарги слідчим суддею місцевого суду.

У контексті питання щодо причин скасування ухвал слідчих суддів про відмову у відкритті провадження головною підставою є неправильне тлумачення положень ч. 1 ст. 303 КПК України в частині визначення переліку рішень, дій чи бездіяльності, які є предметом оскарження під час досудового розслідування.

Статтею 303 КПК України визначено вичерпний перелік рішень, дій чи бездіяльності слідчого або прокурора, які можуть бути оскаржені на досудовому провадженні до слідчого судді.

Між тим, непоодинокими випадками є залишення поза увагою слідчих суддів судів першої інстанції положень п.1 ч. 1 ст. 303 КПК України, яка передбачає також можливість заявника, потерпілого, його представника чи законного представника, підозрюваного, його захисника чи законного представника, представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, володільця тимчасово вилученого майна, іншої особи, права чи законні інтереси якої обмежуються під час досудового розслідування, оскарження бездіяльності слідчого, прокурора, яка полягає у нездійсненні інших процесуальних дій, які він зобов'язаний вчинити у визначений цим Кодексом строк.

Стаття 308 КПК України передбачає, що підозрюваний, обвинувачений, потерпілий, інші особи, права чи законні інтереси яких обмежуються під час досудового розслідування, мають право оскаржити прокурору вищого рівня недотримання розумних строків слідчим, прокурором під час досудового розслідування.

Прокурор вищого рівня зобов'язаний розглянути скаргу протягом трьох днів після її подання і в разі наявності підстав для її задоволення надати відповідному прокурору обов'язкові для виконання вказівки щодо строків вчинення певних процесуальних дій або

прийняття процесуальних рішень. Особа, яка подала скаргу, невідкладно письмово повідомляється про результати її розгляду.

Таким чином, з огляду на положення ст.ст. 308, 303 КПК України визначені особи мають право звернутися до слідчого судді зі скаргю на бездіяльність прокурора, яка полягає у неналежному розгляді скарги щодо недотримання розумних строків слідчим, прокурором під час досудового розслідування.

Статтею 220 КПК України передбачено, що клопотання сторони захисту, потерпілого і його представника чи законного представника, представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, про виконання будь-яких процесуальних дій та у випадках, установлених цим Кодексом, іншої особи, права чи законні інтереси якої обмежуються під час досудового розслідування, або її представника слідчий, прокурор зобов'язані розглянути в строк не більше трьох днів з моменту подання і задовольнити їх за наявності відповідних підстав.

Про результати розгляду клопотання повідомляється особа, яка заявила клопотання. Про повну або часткову відмову в задоволенні клопотання виноситься вмотивована постанова, копія якої вручається особі, яка заявила клопотання, а у разі неможливості вручення з об'єктивних причин - надсилається їй.

Таким чином, в розумінні ст. ст. 303, 220 КПК України, визначеними особами встановлена можливість оскаржити бездіяльність слідчого, прокурора щодо не розгляду заявленого цими особами клопотання.

Наприклад, ухвалою Артемівського міськрайонного суду Донецької області від 08.04.2019 року (справа №219/3624/19, провадження № 1-кс/219/1167/2019) відмовлено у відкритті провадження за скаргю потерпілого Д. на бездіяльність прокурора у кримінальному провадженні в порядку ст. 303 КПК України.

Ухвалою Донецького апеляційного суду від 08.05.2019 року (справа № 219/3624/19, провадження № 11-сс/804/333/19) апеляційну скаргу потерпілого Д. задоволено частково, оскаржувану ухвалу скасовано та призначено новий розгляд в суді першої інстанції зі стадії відкриття провадження.

В мотивування рішення апеляційного суду зазначено, що Д. звернувся до слідчого судді зі скаргю в порядку ст. 303 КПК України, в якій просив визнати незаконною бездіяльність Головного військового прокурора Генеральної прокуратури України у кримінальному провадженні у зв'язку з недотриманням ним порядку розгляду клопотання потерпілого від 20.02.2019 року, поданого в порядку ст. 220 КПК України та зобов'язати уповноважену службову особу Головної військової прокуратури Генеральної прокуратури України визначити підслідність кримінального правопорушення у кримінальному провадженні, у відповідності до вимог ч. 5 ст. 36, ст. 216 та ч. 5 ст. 218 КПК України.

Відмовляючи у відкритті провадження за скаргю Д. слідчий суддя зазначив, що оскаржувана Д. бездіяльність прокурора не може бути предметом розгляду слідчого судді в порядку ст. 303 КПК України.

Скасовуючи ухвалу слідчого судді апеляційний суд виходив з того, що за змістом ст. 220 та ст.303 КПК України бездіяльність прокурора, яка пов'язана з не розглядом заявленого клопотання в передбачені строки, є предметом оскарження в суді, а тому слідчий суддя необгрунтовано відмовив у відкритті провадження за скаргю Д.

З аналогічних підстав скасовані ухвали слідчих суддів про відмову у відкритті провадження у справах № 243/1398/19, 234/1401/19, 219/11881/19, 234/19928/18, 220/2808/18, 263/10894/19, 263/2273/19, 233/6427/18тощо.

Як свідчить практика апеляційного оскарження ухвал слідчих суддів судів 1 інстанції Донецької області про повернення скарг, найбільш гострим питанням є питання дотримання строків звернення зі скаргю.

Відповідно до ч. 1 ст. 304 КПК України скарга на рішення слідчого чи прокурора може бути подана особою протягом 10 днів з моменту прийняття рішення. Якщо рішення

слідчого чи прокурора оформлюється постановою, строк подання скарги починається з дня отримання особою її копії.

Однак, слідчі судді часто помилково повертають скарги у зв'язку з, на їх думку, пропуском строку подання скарги, передбаченого ч. 1 ст. 304, обчислюючи цей строк саме з дати прийняття постанови, а не з дня отримання її копії заявником. У разі надсилання копії постанови особі у спосіб, який унеможливило встановлення дати отримання, наприклад, в разі надсилання копії постанови звичайним, а не рекомендованим листом, слідчі судді обґрунтовують повернення скарги неможливістю встановити дату отримання заявником такої постанови та неможливістю перевірити дотримання строку подання такої скарги.

Це є грубим порушенням кримінального процесуального закону, що в свою чергу є перепорою в доступі до правосуддя за захистом своїх прав, що гарантовано Конституцією України кожному громадянину України.

Тим самим, слідчі судді порушують вимоги ст. 55 Конституції України, якою передбачено, що права і свободи людини і громадянина захищаються судом; кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб.

Крім цього, стаття 111 КПК України передбачає, що слідчий, прокурор, повідомляє певного учасника кримінального провадження, зокрема, про прийняте процесуальне рішення чи здійснену процесуальну дію. Порядок повідомлення, відповідно до ст. 111 КПК України, у кримінальному провадженні є аналогічним виклику слідчим, прокурором, судового виклику підозрюваного, обвинуваченого, потерпілого, свідка, цивільного відповідача повісткою, як передбачено гл. 11 КПК України. Зокрема, шляхом особисто особі повідомлення, надіслання його поштою, електронною поштою чи факсимільним зв'язком, повідомлення телефоном або телеграмою.

Підтвердженням отримання особою повідомлення є: 1) розпис особи про отримання повістки (повідомлення); 2) відеозапис вручення особі повістки (повідомлення); 3) будь-які інші дані, які підтверджують факт вручення особі повістки (повідомлення) про виклик або ознайомлення з її змістом.

Таким чином, ненадання скаржником доказів щодо дати отримання постанови слідчого не є підставою для повернення скарги, оскільки згідно до ст.ст. 111, 136 КПК України обов'язок належного та своєчасного вручення прийнятого процесуального рішення покладено саме на слідчого та прокурора.

Слідчий суддя у випадку сумнівів щодо несвоєчасного отримання постанови, не вправі обмежувати особу у доступі до правосуддя, а повинен перевірити та вирішити відповідне клопотання в судовому засіданні шляхом витребування додаткових доказів.

Ухвалою Артемівського міськрайонного суду Донецької області від 26.07.2019 року (справа № 219/8303/19, провадження № 1-кк/219/2344/2019) скаргу Г. на постанову слідчого про відмову у залученні його як потерпілого у кримінальному провадженні від 28.07.2018 року повернуто заявнику скарги.

Своє рішення суд 1 інстанції мотивував тим, що заявник пропустив строк на оскарження постанови слідчого, передбаченого ч. 1 ст. 304 КПК України, при цьому не долучив до скарги доказів про час отримання постанови слідчого в термін до 16.07.2019 року.

Ухвалою Донецького апеляційного суду від 07.08.2019 року (справа № 219/8303/19, провадження № 11-сс/804/553/19) апеляційна скарга потерпілого Г. задоволена, оскаржувану ухвалу скасовано та призначено новий розгляд у тому ж суді першої інстанції.

Так, з матеріалів справи вбачається, що зі скаргою до Артемівського міськрайонного суду заявник звернувся 26.07.2019 року.

Факт звернення заявника до суду 26.07.2019 року підтверджується штемпельною відміткою суду, яка міститься на копії поданої скарги.

Зі скарги заявника до суду та апеляції вбачається, що постанова слідчого була отримана заявником 16.07.2019 року, а скарга подана до суду 26.07.2019 року, тобто у строк, передбачений ст. 304 КПК України.

Підтвердження належного повідомлення особи згідно з вимогами глави 6, 11 КПК України в матеріалах справи відсутні.

Апеляційний суд дійшов до висновку, що при відсутності повідомлення належним чином особи про наявність вказаної постанови, у слідчого судді були відсутні підстави для повернення скарги заявнику у зв'язку з пропуском строку на оскарження.

З аналогічних підстав скасовані ухвали слідчих суддів про повернення скарги у справах 236/816/19, 236/1752/19, 240/279/19, 240/267/19, 234/14258/19, 234/1477/19, 234/2569/19, 234/12836/19, 234/12151/19, 234/14044/19, 234/13022/19, 234/3411/19, 234/4306/19, 234/4768/19, 234/5990/19, 234/10017/19, 234/10485/19, 234/9993/19, 234/10421/19, 229/176/19, 229/178/19, 229/180/19, 229/181/19, 263/17551/18, 263/7603/19, 263/5497/19, 263/8696/19 тощо.

Треба наголосити, що на відміну від бездіяльності, яка полягає у невнесенні відомостей до ЄРДР, та бездіяльності, що полягає у нездійсненні окремих процесуальних дій, які слідчий чи прокурор зобов'язані вчинити, бездіяльність з неповернення майна слід віднести до категорії триваючих.

Результати аналізу змісту ч. 5 ст. 171 КПК України свідчать про те, що вона встановлює обов'язок слідчого, прокурора подати клопотання про арешт тимчасово вилученого майна не пізніше наступного робочого дня після вилучення майна. За умови невиконання такого обов'язку у зазначених суб'єктів виникає інший обов'язок - негайно повернути особі вилучене майно, строк виконання якого не обмежується в часі, а отже, моментом завершення виконання такого обов'язку є винятково його виконання. Саме тому немає підстав повертати скарги на бездіяльність, яка полягає у неповерненні тимчасово вилученого майна, з підстав пропущеного строку звернення з такою скаргою, оскільки така бездіяльність має лише початковий момент, однак не має кінцевого строку.

З наведених підстав була скасована ухвала слідчого судді Краматорського міського суду Донецької області від 04 липня 2018 року у справі № 234/9876/18.

Були непоодинокі випадки скасування апеляційним судом ухвал слідчих суддів у зв'язку з помилковим поверненням скарг заявників через подання скарг з порушенням територіальної підсудності.

Слідчим суддям при розгляді скарг на рішення, дії, бездіяльність прокурора потрібно пам'ятати про те, що стаття 38 КПК України визначає органи досудового розслідування, якими є і слідчі підрозділи органів Національної поліції, тоді як прокурор, відповідно до вимог ст. 36 КПК України не є органом досудового розслідування, а здійснює нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням та інші повноваження, передбачені КПК України.

Відповідно до ч. 2 ст. 132 КПК України усі клопотання про застосування заходів забезпечення кримінального провадження подаються до місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться орган досудового розслідування, що здійснює відповідне розслідування.

При цьому, органом досудового розслідування згідно п. 8 ч. 1 ст. 3 КПК України та ч.1 ст. 38 КПК України, є: 1) слідчі підрозділи (Головне слідче управління, слідче управління, відділ, відділення) органів Національної поліції України, органів безпеки, органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства, органів державного бюро розслідувань; 2) підрозділ детективів, підрозділ внутрішнього контролю Національної антикорупційного бюро України.

Ухвалою слідчого судді Слов'янського міськрайонного суду Донецької області від 01 квітня 2019 року (справа № 243/1634/18, провадження № 1-кс/243/1029/2019) скаргу повернуто Ч., як таку, що не підлягає розгляду в Слов'янському міськрайонному суді Донецької області.

Ухвалою Донецького апеляційного суду від 22.04.2019 року (справа № 243/1634/18, провадження № 11-сс/804/314/19) апеляційну скаргу заявника Ч. задоволено частково, оскаржувану ухвалу скасовано та призначено новий розгляд в суді першої інстанції зі стадії відкриття провадження.

Зі змісту ухвали слідчого судді вбачається, що скарга подана на рішення слідчого третього слідчого відділу слідчого управління прокуратури Донецької області, який фактично знаходиться за адресою: Донецька область, м. Слов'янськ вул. Вчительська, 47, тобто в межах територіальної юрисдикції Слов'янського міськрайонного суду Донецької області, у зв'язку з чим дана скарга підлягає розгляду слідчим суддею Слов'янського міськрайонного суду Донецької області.

З постанови слідчого третього слідчого відділу слідчого управління прокуратури Донецької області від 19 березня 2019 року також вбачається, що орган, який здійснює досудове розслідування у кримінальному провадженні від 13.07.2017 року, за ч. 2 ст. 365 КК України, знаходиться у місті Слов'янську Донецької області.

Оскільки скаргжник Ч. у своїй скарзі ставить питання про скасування рішення органу досудового розслідування у кримінальному провадженні від 13.07.2017 року, який дійсно розташований у місті Слов'янську, то зазначене приводить апеляційну інстанцію до висновків, що слідчий суддя Слов'янського міськрайонного суду Донецької області повернув скаргу необґрунтовано.

З аналогічних підстав скасовані ухвали слідчих суддів про повернення скарг у справах № 219/4286/19, 243/6018/19, 263/2418/19, 263/2419/19, 263/2422/19, 263/2424/19, 263/8677/19, 225/2262/19тощо.

Мають місце випадки, коли слідчі судді повертали скарги заявників через подання скарг з порушенням територіальної підсудності, не вирішуючи при цьому інших питань, які були пов'язані саме з бездіяльністю органу досудового розслідування, який знаходиться в межах територіальної юрисдикції суду.

Ухвалою слідчого судді Краматорського міського суду Донецької області від 23 січня 2019 року (справа № 234/1114/19, провадження № 1-кк/234/696/19) скаргу П. на бездіяльність посадових осіб Генеральної прокуратури України повернуто заявнику.

Ухвалою Донецького апеляційного суду від 27.02.2019 року (справа № 234/1114/19, провадження № 11-сс/804/170/19) апеляційну скаргу П. задоволено частково, оскаржувану ухвалу скасовано та направлено до Краматорського міського суду Донецької області для розгляду.

Рішення обґрунтовано тим, що судом I інстанції, в порушення вимог КПК України, не перевірено всі доводи скарги, прийнято рішення лише з приводу вимоги зобов'язати вчинити певні дії Генеральному прокурору України, а інші питання, що пов'язані з бездіяльністю відділу ТУ ДБР у м. Краматорську в межах кримінального провадження, яке перебуває у провадженні Донецької обласної прокуратури, не розглянуті, на що слідчий суддя не звернув уваги та прийшов до хибного та передчасного висновку щодо необхідності повернути скаргу заявнику.

З аналогічних підстав скасовано ухвалу слідчого судді Краматорського міського суду Донецької області від 23 січня 2019 року у справі № 234/1111/19.

В деяких випадках апеляційним судом скасовувались ухвали слідчих суддів про повернення скарги у зв'язку з істотним порушенням вимог кримінального процесуального закону.

Ухвалою слідчого судді Жовтневого районного суду м. Маріуполя Донецької області від 06 травня 2019 року (справа № 263/6348/19, провадження № 1-кк/263/3599/2019) скаргу Г. на постанову слідчого П. від 19.03.2019 року про відмову у задоволенні клопотання про закриття кримінального провадження від 28.10.2017 року повернуто заявнику.

Приймаючи рішення про повернення скарги Г. останньому, слідчий суддя послався на те, що викладені Г. у скарзі вимоги не підлягають розгляду в порядку ст. 303 КПК України, оскільки це не передбачено діючим законодавством.

Ухвалою Донецького апеляційного суду від 28.05.2019 року (справа № 263/6348/19, провадження № 11-сс/804/367/19) апеляційну скаргу Г. задоволено частково, оскаржувану ухвалу скасовано та матеріали провадження направлено на новий судовий розгляд до Жовтневого районного суду м. Маріуполя Донецької області зі стадії відкриття провадження.

Вимогами статті 304 КПК України передбачений вичерпний перелік підстав для повернення скарги: якщо скаргу подала особа, яка не має права подавати скаргу; скарга не підлягає розгляду в цьому суді; скарга подана після закінчення строку, передбаченого частиною першою цієї статті, і особа, яка її подала, не порушує питання про поновлення цього строку або слідчий суддя за заявою особи не знайде підстав для його поновлення.

Слідчим суддею порушено вищезазначені вимоги закону, прийнято незаконне та необгрунтоване рішення про повернення скарги заявнику, з підстав, які не передбачені законом.

Ухвалою слідчого судді Жовтневого районного суду м. Маріуполя Донецької області від 06 серпня 2019 року (справа № 263/11829/19, провадження № 1-кс/263/6213/2019) заяву С. про внесення до ЄРДР відомостей про вчинені кримінальні правопорушення, виявлені під час проведення перевірки прокуратурою Донецької області, які були вчинені слідчими і прокурорами в ході досудового розслідування і судового слідства у кримінальному провадженні, в рамках якого останнього засуджено Орджонікідзевським районним судом м. Маріуполя Донецької області 31.07.2017 року за ч. 1 ст. 115 КК України до 8 років позбавлення волі повернуто заявнику.

Ухвалою Донецького апеляційного суду від 15.08.2019 року (справа № 263/11829/19, провадження № 11-сс/804/586/19) апеляційну скаргу С. задоволено частково, оскаржувану ухвалу скасовано та ухвалено нову, якою скаргу С. направлено до суду першої інстанції для прийняття процесуального рішення

Рішення апеляційного суду обгрунтовано тим, що, повертаючи заявникові його скаргу, слідчий суддя в ухвалі послався на вимоги п.2 ч.2 ст. 304 КПК України та зазначив, що повернення заяви не позбавляє заявника звернення з такою заявою до відповідних правоохоронних органів, визначених кримінальним процесуальним законом України.

Згідно з вимогами пункту 2 частини 2 статті 304 КПК України скарга повертається, якщо вона не підлягає розгляду в цьому суді.

При поверненні скарги заявнику слідчий суддя не зазначає, що вона не підлягає розгляду в цьому суді, а повертає скаргу заявнику для звернення до відповідних правоохоронних органів, визначених кримінальним процесуальним законом України, що не передбачено вимогами частини 2 статті 304 КПК України, яка містить вичерпний перелік підстав повернення скарги на рішення, дії чи бездіяльність слідчого чи прокурора.

Зі змісту скарги заявника вбачається, що він оскаржує бездіяльність прокурора, яка полягає у невнесенні відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР.

Аналізуючи викладене, колегія суддів вважає, що слідчий суддя передчасно прийняв рішення про повернення скарги заявникові.

Ухвалою слідчого судді Дружківського міського суду Донецької області від 28 лютого 2019 року (справа № 229/197/19, провадження № 1-в/229/23/2019) скаргу адвоката Г., яка діє в інтересах Т. на дії Управління карного розшуку Головного управління Національної поліції в Донецькій області повернуто.

Слідчий суддя, посилаючись на ст. 304 КПК України, повернув скаргу адвокату, як таку, що не підлягає розгляду в цьому суді. Своє рішення слідчий суддя обгрунтував тим, що ст. 303 КПК України не передбачено оскарження дій слідчого або прокурора щодо оголошення особи в розшук, також дана стаття не передбачає можливість оскарження

дій управління карного розшуку. Крім того, суд обґрунтував оскаржувану ухвалу тим, що до компетенції суду не відноситься питання про виключення із інтегрованої інформаційно-пошукової системи ОВС України Т., якого оголошено у розшук Ясинуватським міськрайонним судом Донецької області. Рішення Ясинуватського міськрайонного суду Донецької області про оголошення в розшук Т. відсутнє в управлінні карного розшуку Донецької області. Кримінальне провадження відносно Т. за ст. 187 ч. 1 КК України до Дружківського міського суду Донецької області не надходило, а тому вирішення будь-яких питань по цій справі Дружківським міським судом Донецької області є неможливим.

Ухвалою Донецького апеляційного суду від 10.04.2019 року (справа № 229/197/19, провадження № 11-сс/804/211/19) апеляційну скаргу адвоката Г., яка діє в інтересах Т. задоволено частково, оскаржувану ухвалу скасовано та направлено справу до Дружківського міського суду Донецької області для розгляду.

Рішення апеляційного суду обґрунтовано тим, що слідчим суддею в порушення вимог ч. 4 ст. 304 КПК України було розглянуто питання, яке не порушувалося у зазначеній скарзі, а саме дії Управління карного розшуку Головного управління Національної поліції в Донецькій області щодо оголошення Т. в розшук, та зроблений висновок, що п. 5 та п. 6 ч. 1 ст. 303 КПК України під час підготовчого судового засідання не передбачено можливості оскарження дій Управління карного розшуку Головного управління Національної поліції в Донецькій області, що є неприпустимим.

В той час як адвокат із зазначенням ст.ст. 303, 304 КПК України в прохальній частині скарги, поданої до слідчого судді, прохала:

1. Постанову, ухвалену Ясинуватським міськрайонним судом Донецької області про оголошення в розшук Т., 15.05.1980 р.н., скасувати.

2. Виключити із інтегрованої інформаційно-пошукової системи ОВС України Т., 15.05.1980 р.н., оголошеного у розшук Ясинуватським міськрайонним судом Донецької області.

Тобто оскаржувалось судове рішення, а не дія або бездіяльність слідчого або прокурора під час досудового розслідування, передбачені ст. 303 КПК України.

6. Висновки.

Узагальнення судової практики у кримінальних справах щодо додержання законів при розгляді слідчими суддями питання про відмову у відкритті провадження або повернення скарги, поданої в порядку ст. 303 КПК України, виявило основні причини скасування таких ухвал слідчих суддів місцевих загальних судів Донецької області:

➤ Неправильне тлумачення положень ч. 1 ст. 303 КПК України в частині визначення переліку рішень, дій чи бездіяльності, які є предметом оскарження під час досудового розслідування.

➤ Неправильне обчислення строку звернення заявника до суду зі скаргою в порядку ст. 303 КПК України.

➤ Помилкове зазначення щодо територіальної неподсудності поданої скарги до суду.

➤ Недотримання загальних правил КПК України (істотні порушення кримінального процесуального закону), такі як: неправильне застосування КПК України, неповний розгляд скарги тощо.

У зв'язку із наведеним, слідчим суддям необхідно ретельно перевіряти зміст та прохальну частину скарги для вирішення питання щодо можливості оскарження такої дії, бездіяльності слідчого, прокурора в порядку ст. 303 КПК України; звертати увагу на строки подання скарги, обчислюючи їх з дня отримання оскаржуваної постанови, повно розглядати клопотання про поновлення строків звернення до суду зі скаргою; уважно перевіряти територіальну підсудність розгляду поданих скарг.

Слідчим суддям загальних місцевих судів необхідно ретельно додержуватись вимог КПК України, який, зокрема, регламентує порядок подачі і вирішення питання поданої скарги в порядку ст. 303 КПК України, що призведе до повного забезпечення прав заявників зазначеної категорії справ на доступ до правосуддя, яке охороняється міжнародним та національним законодавством.

Для обговорення та врахування у подальшій судовій практиці копію узагальнення направити до місцевих загальних судів Донецької області.

Секретар судової палати з
розгляду кримінальних справ
та справ про адміністративні
правопорушення м. Маріуполь

Г.А. Гришин

Секретар судової палати з
розгляду кримінальних справ
та справ про адміністративні
правопорушення м. Бахмут

С.В. судСавкова